

Surowce balneologiczne rejonu Goczałkowic

Katedra Geologii Złożowej i Górniczej, AGH - Akademia Górniczo-Hutnicza, Wydział Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska, 30-059 Kraków, al. Mickiewicza 30; e-mail: dembska@agh.edu.pl, dembska.paulina@gmail.com

W rejonie Goczałkowic, oprócz złóż węgla, występują również cenne surowce balneologiczne - lecznicze solanki i borowiny. Ich właściwości, wraz z walorami klimatu, przyczyniły się do nadania gminie Goczałkowice-Zdrój statusu uzdrowiska. Goczałkowice-Zdrój stały się drugim po Ustroniu uzdrowiskiem statutowym położonym w obrębie województwa śląskiego.

Złoża leczniczych wód mineralnych zostały odkryte przypadkowo, kiedy w 1856 roku, podczas poszukiwania złóż soli, odkryto w otworze wiertniczym Maria 1 pokłady węgla kamiennego i solankę. W 1922 roku odwiercono otwór Maria 2. Po II wojnie światowej, w związku z planowaną eksploatacją węgla, otwory Maria I i Maria II zlikwidowano (Konior, 1961). W zamian, w latach 1956–1957 (Wątor, 2012), odwiercono nowe otwory: Goczałkowice Nowy 1 (GN-1) i Goczałkowice Nowy 2 (GN-2), a w roku 1967 - otwór Goczałkowice-21 (G-21) (ryc. 1). Otwory te to dziś eksploatują lecznicze solanki z piętra karbońskiego. Wody te powstały wskutek zastąpienia syngedymencyjnych wód karbońskich przez infiltracyjne wody permskie. Intensywne procesy parowania, zachodzące w suchym i gorącym klimacie permu, przyczyniły się do wzrostu mineralizacji wód (Pałys, 1966).

Ryc. 1. Budynek przepompowni solanki z otworu G-21.

Typ hydrochemiczny eksploatowanych wód określono jako chlorkowo-sodowo, jodkowo, żelazisty (na podstawie z klasyfikacji Altowskiego–Szwieca). Na podstawie badań wykonanych w 2014 roku (Dembska-Sięka, 2015) stwierdzono, że mineralizacja wód wynosi: 60,4 g/dm³ w otworze GN-2, 75,5 g/dm³ w otworze GN-1 i 79,4 g/dm³ w otworze G-21. Oprócz wysokiej mineralizacji, składnikami swoistymi goczałkowickich solanek są: jod i żelazo. Stężenia jodu wynoszą od 4,7 g/dm³ w otworze G-21 do 7,8 g/dm³

w otworze GN-2, a żelaza od 14,0 g/dm³ w otworze GN-2 do około 20 g/dm³ w otworach GN-1 i G-21 (Dembska-Sięka, 2015). Zasoby dyspozycyjne solanek wynoszą 329,8 m³/h, natomiast zasoby eksploatacyjne 2,34 m³/h (Skrzypczyk & Sokołowski, 2015).

W uzdrowisku Goczałkowice-Zdrój wykorzystuje się również torfy lecznicze (tzw. borowinę). Torfy eksploatowane są z położonego na wschód od Goczałkowic-Zdroju złoża Rudołtowice. Złoże zawiera torfy typu niskiego i przejściowego. Powierzchnia złoża wynosi 0,89 ha, a średnia jego miąższość 2,85 m. Ze złoża Rudołtowice wydobywane jest rocznie około 400 – 500 ton borowiny. Jej lecznicze właściwości potwierdzone zostały świadectwem wydanym przez Państwowy Zakład Higieny w Poznaniu (Kostorz i in., 2013).

Goczałkowice-Zdrój zostały uznane za uzdrowisko 1 stycznia 1967 roku (M.P. 1967 nr 45 poz. 228). Decyzja Ministra Zdrowia potwierdzająca możliwość prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego w Goczałkowicach-Zdroju została wydana w 2009 roku. Obecnie w Goczałkowicach-Zdroju leczy się choroby ortopedyczno-urazowe, reumatologiczne, choroby układu nerwowego i osteoporozę. Do zabiegów wykorzystywane są występujące tu surowce balneologiczne. Lecznicze solanki po podgrzaniu i rozcieńczeniu stosowane są do kąpieli, inhalacji i płukań. Solanka doprowadzona jest również do zewnętrznej fontanny (ryc. 2), która pełni rolę „mini-tężni”, tworząc dokoła specyficzny mikroklimat. Borowinę wykorzystuje się zarówno do kąpieli, jak i okładów. Balneoterapia realizowana jest przez Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Uzdrawisko "Goczałkowice-Zdrój", Wojewódzki Ośrodek Reumatologiczno-Rehabilitacyjny oraz Zespół Sanatoryjno-Szpitalny Rehabilitacji Narządu Ruchu „Gwarek”. Uzdrawisko posiada ofertę skierowaną zarówno dla dorosłych kuracjuszy, którzy mogą korzystać z sanatoriów: „Azalia”, „Magnolia”, „Limba” i „Wrzos” (ryc. 3), jak i dla dzieci, dla których pobyty organizowane są w Szpitalu Uzdrawiskowym „Stokrotka” (ryc. 4).

Ryc. 2. Fontanna solankowa „Konrad”.

Ryc. 3. Pawilon Sanatoryjny „Wrzos” z 1874 r.
w drewnianej konstrukcji muru pruskiego.

Ryc. 4. Szpital Uzdrawiskowy dla Dzieci
„Stokrotka”.

Praca została zrealizowana w ramach badań statutowych w AGH Nr 11.11.140.021.

Spis literatury

- DEMBSKA-SIĘKA P. 2015 - Występowanie i wykorzystanie wód leczniczych w uzdrowisku Goczałkowice-Zdrój. *Przegląd Geologiczny*, 63, 10/1: 672-677.
- KONIOR K. 1961 - Możliwości rozwoju uzdrowiska w Goczałkowicach w świetle badań hydrogeologicznych. Wydawnictwa Geologiczne, Warszawa.
- KOSTORZ L., WIELAND Z., KONIECZNY W., WITKOWSKA J. & SIKORA K. 2013 - Prognoza oddziaływania na środowisko projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Goczałkowice-Zdrój. Katowice.
- PAŁYS J. 1966 – O genezie solanek w górnym karbonie na Górnym Śląsku. *Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego*, t. 36, z. 2. S. 121 – 154.
- SKRZYPCZYK L. & SOKOŁOWSKI J. 2015 - Solanki, wody lecznicze i termalne. [W:] M. Szuflicki, A. Malon, M. Tymiński (red.), *Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2014 r.* PIG-PIB, Warszawa: 457-471.
- WĄTOR L. 2012 - Projekt zagospodarowania złoża wód leczniczych „Goczałkowice - Zdrój” z utworów karbonu górnego, w granicach projektowanego obszaru górniczego Goczałkowice – Zdrój I” na lata 2013 – 2020, Czechowice-Dziedzice.
- Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 25 lipca 1967 r. w sprawie wykazu miejscowości uznanych za uzdrowiska (M.P. 1967 nr 45 poz. 228).